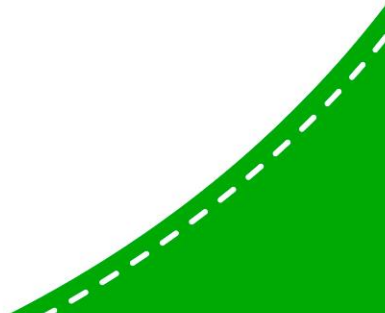

Hyvinvointikertomus 2021

Hyvinvointikertomus 2021

Sastamalan kaupungin valtuusto hyväksyi hyvinvointisuunnitelman vuosille 2021–2024 marraskuussa 2021. Vuonna 2021 laadittiin myös laaja hyvinvointikertomus, jossa kuvattiin laajasti sastamalalaisten hyvinvoinnin tilaa edellisen valtuustokauden ajalta. Vuoden 2021 hyvinvointiraportoinnissa pyritään huomioimaan keskeisimmät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimet, jonka vuoksi raportointi on suppeampaa kuin valtuustokausittain laadittavassa hyvinvointikertomuksessa. Hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa toteutetaan koko valtuustokauden ajan.

Vuonna 2021 julkaistiin kuntien terveyden edistämisen aktiivisuutta mittaavan TEAviisarin tulokset kuntajohdon ja kulttuurin osalta. TEAviisarin tulosten perusteella Sastamalan kaupungin terveyden edistämisen aktiivisuus on samalla tasolla koko maan tulosten kanssa ja jää vain hieman Pirkanmaa maan tulosten keskiarvosta. Tulosten perusteella eri toimialoilla toteutettava terveyden edistämisen aktiivisuus vaihtelee. Verrattaessa Sastamalan tuloksia Pirkanmaan ja koko maan tuloksiin, tarvitaan tulosten perusteella lisää panostusta kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen.

Vuonna 2021 julkaistiin myös kouluterveyskyselyn tulokset, joista saadaan tietoa alle 18-vuotiaiden koululaisten tämänhetkisestä hyvinvoinnista. Tulosten perusteella sastamalalaiset nuoret voivat pääsääntöisesti hyvin, mutta huolta herättää kuitenkin lasten ja nuorten mielenterveyteen liittyvä huonovointisuus. Tulosten perusteella erityisesti yläkoululaisten tyttöjen huonovointisuus näyttää lisääntyneen suhteessa enemmän kuin muilla ikäryhmillä.

Vuoden 2023 alussa kunnille aletaan maksaa Hyte-kertoimen mukaista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuutta, joka määräytyy kunnan terveyden edistämisen aktiivisuuden mukaisesti. Hyte-kertoimen pistemäärä vuonna 2021 oli Sastamalassa 72/100.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä on toteutettu laaja-alaisesti lasten ja nuorten palveluissa. Sastamalassa toimiva perhepalveluverkoston ohjausryhmä on jalkauttanut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteita laaja-alaisesti ja sitoutuneesti. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutuneissa toimenpiteissä vuonna 2021 näkyvät vahvasti hyvinvoinnin edistämiseen ja ennaltaehkäisemiseen liittyvät toimenpiteet. Tämä on näkynyt lasten ja nuorten vapaa-ajan viettämisen tukemisena, osallisuuden vahvistamisena sekä eri toimijoiden välisinä vakiintuneina yhteistyön tapoina. Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä kokoontui säännöllisesti vuoden 2021 aikana.

Vuonna 2021 työikäisten hyvinvointityöryhmä kokoontui valmistelemaan työikäisten hyvinvointisuunnitelmaa. Työikäisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteiden tavoitteita on vahvistettu PirSOTE- eli Tulevaisuuden soite-keskus-hanketyön kautta. Elintapaohjauksen palvelutarjottimen- ja palvelupolkujen rakentamista on tehty vuoden 2021 aikana ja työikäisille suunnattu palvelutarjotin tullaan julkaisemaan Sastamalan kaupungin kotisivu-uudistuksen yhteydessä keväällä 2022. Ennaltaehkäisevää päihde- ja mielenterveystyötä on myös vahvistettu PirSOTE-hankekehittämistyön kautta kehittämällä avoterveydenhuollon konsultaatiokäytäntöjä. Työllisyyttä ja työkykyisyyttä on edistetty vuoden 2021 aikana Sastamalan opiston, työllisyyspalveluiden ja Saskyn yhteistyönä järjestämällä Sastamalan opistossa työllisyyttä tukevaa koulutusta. Vuoden 2021 tarkoituksena oli käynnistää aikuissosiaalityön asiakasraati, mutta käynnistäminen ei ollut mahdollista vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Asiakasraadin valmistelua jatketaan vuonna 2022.

Koronapandemian vaikutukset ovat näkyneet selkeästi ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteiden toteuttamisessa. Monet ikääntyneiden asumispalveluiden toiminnat ovat olleet tauolla koronapandemian vuoksi. Rajoitukset ovat näkyneet erityisesti matalan kynnyksen toiminnassa ja Ikäpisteet ja Juttutuvat ovat olleet tauolla lähes kokovuoden ajan. Liikuntapalvelut ovat järjestäneet pandemiaan liittyvien olosuhteiden salliessa ikääntyneille erilaista ohjattua toimintaa. Omatoimista liikuntaa on ollut mahdollista harrastaa esimerkiksi kaupungin tarjoamilla maksuttomilla kuntosali- ja ryhmäliikuntavuoroilla. Vanhusneuvosto on kokoontunut säännöllisesti vuoden 2021 aikana, mutta

muut ikäihmisten vaikuttajaryhmät (liikuntaraadit ja Voimaa vanhuuteen -ryhmät) ovat olleet koronan vuoksi tauolla.

Vuoden 2022 aikana monien jo vuonna 2021 alkaneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteiden toteuttaminen jatkuu. Vuoden 2022 aikana on tärkeää ennakoida hyvinvointialueiden aloittamiseen ja sote-uudistuksen mukaansa tuomiin muutoksiin mahdollisuuksien mukaan. Vuoden 2022 aikana hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä keskitytään Tulevaisuuden sote-keskus hankkeen kanssa tehtävään yhteiskehittämiseen ja painotetaan ikäryhmittäisen elintapaohjauksen ja ehkäisevän päihdetyön vahvistamista sekä selkeytetään Sastamalan kaupungin järjestöyhteistyön toimintamallia. Tämän lisäksi osallisuutta vahvistetaan ottamalla käyttöön osallistuvan budjetoinnin toimintamalli.

Liitteiden sisällysluettelo

OSIO 1 - Sastamalalaisten hyvinvointi indikaattoritiedon perusteella 2021	1
Terveystiedon edistämisen aktiivisuus Sastamalassa	1
Kouluterveyskyselyn tulokset 2021	2
Hyte-kerroin	6
OSIO 2 - Hyvinvointityö	8
Lasten ja nuorten hyvinvointityö 2021	8
Työikäisten hyvinvointityö 2021	11
Ikääntyneiden hyvinvointityö 2021	13

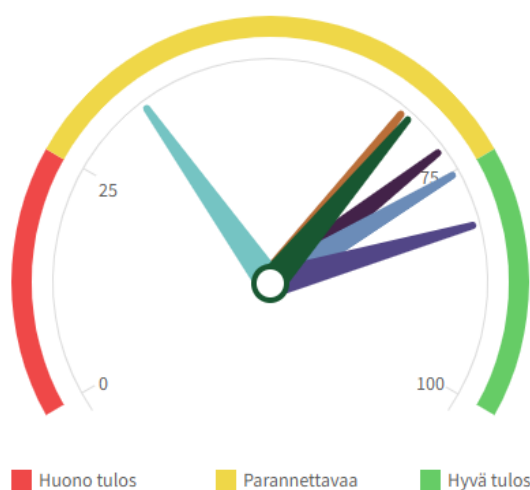
OSIO 1 - Sastamalalaisten hyvinvointi indikaattoritiedon perusteella 2021

Terveyden edistämisen aktiivisuus Sastamalassa

Kuntien terveydenedistämisaktiivisuutta varten on kehitetty työväline (TEAvisari). TEAvisarin tiedot kuvaavat kuntien toimintaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Vuoden 2021 tulokset julkaistiin kuntajohdon ja kulttuurin osalta. Terveydenedistämisaktiivisuutta mitataan kuntajohdon, perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, liikunnan, perusterveydenhuollon ja ikääntyneiden palveluiden toimialalla. Pisteytykset arvioidaan asteikolla 0–100. Tuloksista 0–25 kuvaa huonoa tulosta, 25–75 kuvaa parannettavaa ja 75–100 kuvaa hyvää tulosta. Terveyden edistämisen kokonaispisteytyks on pysynyt lähes samana vuosien 2011–2021 välisenä aikana.

TEAvisarin tulosten perusteella Sastamalan kaupungin terveyden edistämisen aktiivisuus on samalla tasolla koko maan tulosten kanssa ja jää vain hieman Pirkanmaa maan tulosten keskiarvosta. Tulosten perusteella kuitenkin eri toimialoilla toteutettava terveyden edistämisen aktiivisuus vaihtelee. Tulosten perusteella kulttuurin osalta tarvitaan lisää panostusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen on panostettu vuoden 2021 aikana, kun Sastamala lähti mukaan Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla -hankkeeseen. On odotettavissa, että nämä panostukset tulevat näkymään tulevaisuudessa TEAvisarin tuloksissa.

Kaikki sektorit : Sastamala 2021

- Kuntajohto
 - Perusopetus
 - Lukiokoulutus
 - Ammatillinen koulutus
 - Liikunta
 - Perusterveydenhuolto
 - Kulttuuri
- Aineisto päivitetty 20.01.2022

Pisteet	Sastamala	Pirkanmaan maakunta	Koko maa
Kaikki sektorit	68	70	68
Kuntajohto	75	84	78
Perusopetus	66	67	66
Lukiokoulutus	72	67	66
Ammatillinen koulutus	..	64	63
Liikunta	81	74	72
Perusterveydenhuolto	67	66	65
Kulttuuri	35	66	66

Kouluterveyskysely 2021

Kouluterveyskysely on terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) joka toinen vuosi toteuttama kysely, joka tuottaa monipuolista tietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä, opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluiden vastaavuudesta. Kyselyyn osallistuvat perusopetuksen 4. ja 5. sekä 8. ja 9. vuosiluokan oppilaat sekä lukiokoulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat ja ammatillisen oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Kysely toteutettiin edellisen kerran vuonna 2019 ja vuoden 2021 tuloksissa tapahtuneita muutoksia verrataan vuoteen 2019.

Vuonna 2020 alkoi maailmanlaajuinen koronapandemia, jonka vaikutusten voidaan olettaa vaikuttavan kouluterveyskyselyn tuloksiin. Kouluterveyskyselyn tuloksia hyödynnetään kaupungin eri toimialoilla lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä toteuttamalla paikallisia toimenpiteitä. Koulukohtaisia tuloksia on hyödynnetty kouluilla.

4.–5. luokkalaiset

Kyselyn tulosten perusteella suurta muutosta sastamalalaisten lasten hyvinvointiin ja terveyteen ei ole tapahtunut. Sastamalalaisista 4.–5. luokkalaisista lapsista suurin osa kokee olevansa tyytyväisiä elämäänsä ja lähes puolet kokee olevansa erittäin tyytyväisiä elämäänsä. Suurin osa lapsista ja nuorista pitää koulunkäynnistä sekä kokee innostusta koulunkäyntiä kohtaan, vaikka kouluinnostus on hieman laskenut tyttöjen osalta. Kokemukset koulunkäynnin vaikeuksista ovat hieman lisääntyneet. Lähes jokaisella on vähintään yksi hyvä kaveri, mutta yksinäisyyden kokemus on kasvanut erityisesti poikien kohdalla. Ei yhtään kaveria vastanneiden määrä on vähäinen (1,3 %).

Koettu terveys on hieman heikentynyt ja huolta nousee siitä, että mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana kokeneiden määrä on lisääntynyt sekä tyttöjen että poikien kohdalla. Kyselyn perusteella ylipainoisuus on vähentynyt ja vähintään tunnin päivässä liikkuvien lasten määrä on lisääntynyt. Aamupalaa päivittäin syövien määrä on hieman laskenut. Sastamalalaisten lasten tupakkakokeilut on vähentyneet, mutta erityisesti poikien nuuskakokeilut ovat hieman lisääntynyt.

4. ja 5 luokkalaiset	Toteutuminen
Vähintään yksi hyvä kaveri (v. 2021; 1,3 % / v. 2019; 1 %) Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa (v. 2021; 4,4 %) Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa (v. 2021; 64,4 % / v. 2019; 66,8 %) Harrastaa jotain vähintään yhtenä päivänä viikossa (v. 2021; 82,8 % / v. 2019; 88 %)	
Tuntee itsensä usein yksinäiseksi (v.2021; 4,6 % / v. 2019; 2,8 %) Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä (v. 2021; 35,9 % / v. 2019; 38,8 %) Matala itsetunnontaso (v. 2021; 11,3 %)	
Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana (v. 2021; 25,7 % / v. 2019; 14,5 %)	

8.-9- luokkalaiset

Suurin osa 8.–9. luokkalaisista on tyytyväisiä elämäänsä, vaikka elämään tyytyväisyys on hieman laskenut. Sastamalalaiset nuoret harrastavat tulosten perusteella aktiivisesti, sillä lähes jokaisella 8.-9- luokkalaisella on harrastus, jota harrastaa vähintään viikoittain tai kuukausittain. Tulosten perusteella myös yläkoululaisten ylipaino on laskenut. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan 8.–9. luokkalaisten nuorten alkoholinkäyttö on vähentynyt. Kuitenkin suhtautuminen päihteidenkäyttöön (tupakointi, nuuskaaminen ja alkoholinjuominen) on muuttunut hieman aiempaa hyväksyvämmäksi, mutta kannabiksen käyttöön myönteisesti suhtautuvien määrä on laskenut.

Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella huolta nousee erityisesti 8.–9. luokkalaisten tyttöjen mielenhyvinvoinnista, sillä tyttöjen psyykinen pahoinvointi ja ahdistuneisuus ovat lisääntyneet vuoteen 2019 verrattuna ja on selkeästi korkeampaa kuin samanikäisten poikien. Joka viides sastamalalaisista nuorista on kokenut kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta ja lähes neljännes on kokenut vähintään kaksi viikkoa kestänyttä masennusoireilua. Yksinäisyyden kokemus on kasvanut ja joka kolmas on kokenut sosiaalista ahdistuneisuutta.

8.-9.- luokkalaiset	Toteutuminen
Erittäin tyytyväinen elämäänsä (v.2021 26,3 % / v. 2019; 26,2 %) Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa (96,6 %) Harrastaa jotain vähintään kuukausittain (98,1 %) Ylipainoisuus vähentynyt (v. 2021; 21,4 % / v. 2019; 28,7 %) Alkoholia viikoittain käyttävien määrä laskenut (v. 2021; 3,3 %/v. 2019; 5,5 %) Tosi humalassa vähintään kerran kuussa olevien määrä on hieman laskenut (v. 2021; 10,3 %/ v. 2019; 11,3 %) Ei syö koululounasta päivittäin (v. 2021; 21 %; v. 2019; 30,9 %)	
Hyväksyy ikäisillään alkoholin juomisen humalaan asti (v. 2021; 26,4 % / v. 2019; 24,4 %) Pitää koulunkäynnistä (v. 2021; 55,1 % / v. 2019; 61,4 %)	

Ei yhtään läheistä ystävää (v. 2021; 10,9 % / v. 2019; 10,7 %)	Yellow
Ei syö aamupalaa joka arkipäivä (v. 2021; 47, %; v. 2019; 42,3 %)	
Koulu-uupumus lisääntynyt (v. 2021; 19 % / v. 2019; 15,5 %)	Red
Uupumusasteinen väsymys koulutyössä (v. 2021; 25,1 %/v. 2019; 27,5 %)	
Tuntee itsensä yksinäiseksi (v. 2021; 17,4 % / v. 2019; 15,5 %)	
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (v. 2021; 21,3 % / v. 2019; 14,5 %)	
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana (v. 2021; 36 % / v. 2019; 30,7 %)	
Kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi (v. 2021; 21,3 % / v. 2019; 26,9 %)	
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (v. 2021; 21,3 %; 21,3 % / v. 2019; 14,5 %)	
Hyväksyy ikäisillään tupakoinnin (v. 2021; 28,4 %/v. 2019; 23,1 %)	
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa (v. 2021; 10,7 %/ v. 2019; 7 %)	

2. asteen opiskelijat (lukiolaiset ja ammatillinen oppilaitos)

Joka neljäs **lukiolainen** kokee olevansa elämäänsä erittäin tyytyväinen, eikä muutosta elämään tyytyväisyyden kokemuksessa juurikaan ole. Huolta herää kuitenkin lukiolaisten psyykkisestä hyvinvoinnista ja terveydestä, sillä lukiolaisten kohdalla kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevien määrä on lisääntynyt. Myös koulu-uupumus, uupumusasteinen väsymys ja riittämättömyyden tunteet opiskelijana ovat lisääntyneet. Yksinäisyys on hieman lisääntynyt, mutta suurin osa nuorista kertoo, ettei ole tullut kiusatuksi lukuvuoden aikana. Lukiolaisista lähes kaikki harrastaa jotain kerran viikossa ja joka kolmannella on ohjattu viikoittainen harrastus.

Raittiiden lukiolaisten määrä on kasvanut. Huumeiden käyttö ja kokeilut ovat vähentyneet. Myös rahapelaaminen on vähentynyt.

Lukiolaiset	Toteutuu
Raittius (v. 2021; 39 % / v. 2019; 34,5 %)	Green
Kokeillut laittomia huumeita (v. 2021; 5,6 % / v. 2019; 9,3 %)	
Kokeillut kannabista viimeisen 30 päivän aikana (v. 2021; 0,6 % / v. 2019; 3,4 %)	
Kokemus osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista parantunut (hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, vaikuttaminen oppituntien järjestelyihin, koulutyönsuunnitteluun ja välituntien /tauojen suunnitteluun)	
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa (v. 2021; 96,7 % / v. 2019; 95,3 %)	
Harrastaa jotakin vähintään kuukausittain (v. 2021; 99,4 % / v. 98,6 %)	
Erittäin tyytyväinen elämäänsä (v. 2021; 22 % / v. 2019; 25,3 %)	
Käyttää alkoholia viikoittain (v. 2021; 7,1 % / v. 2019; 5,4 %)	
Ylipaino (v. 2021; 25 % / v. 2019; 22,1%)	Red
Pitää koulunkäynnistä (v. 2021; 73,4 % / v. 2019; 71,6 %)	
Koulu-uupumus (v. 2021; 17,1 % / v. 2019; 13,4 %)	
Uupumusasteinen väsymys koulutyössä (v. 2021; 37,2 %/ v. 2019; 25,3 %)	
Riittämättömyyden tunne opiskelijana (v. 2021; 30,8 % / v. 2019; 22,8 %)	
Tuntee itsensä yksinäiseksi (v. 2021; 7,2% / v. 2019; 9,3 %)	

<p>Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (v. 2021; 25,6 %/v. 2019; 20%)</p> <p>Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (v. 2021; 15,5 % / v. 2019; 11,4 %)</p> <p>On ollut huolissaan omasta mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana (v. 2021; 39,1% / v. 2019; 33,1 %)</p>	
--	--

Ammatillisissa opinnoissa olevien nuorten elämään tyytyväisyys on laskenut. Huolta nousee Sastamalassa ammatillisissa opinnoissa olevien nuorten psyykkisestä hyvinvoinnista ja terveydestä. Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu on lisääntynyt. Joka viides on kokenut positiivista mielenterveyttä viimeisen viikon aikana, mutta omasta mielenterveydestään viimeisen 12 kuukauden aikana huolissaan olleiden määrä on lähes kaksin kertaistunut vuoteen 2019 verrattuna. Yksinäisyys on lisääntynyt selkeästi ja joka viides tuntee olevansa yksinäinen.

Lähes kaikilla ammatillisissa opinnoissa olevilla nuorilla on harrastus, jota harrastavat kuukausittain. Myös kerran viikossa harrastavien määrä on korkea (83,8 %). Ylipainoisten nuorten määrä on laskenut. Kuitenkin elintapoihin liittyen ei aamupalaa syövien määrä on kasvanut ja alle 8 tuntia nukkuvien määrä lisääntynyt.

Ammatillisissa opinnoissa olevien nuorten tupakointi on laskenut. Kuitenkin joka kolmas tupakoi päivittäin ja joka kymmenes käyttää nuuskaa. Alkoholinkäyttö on hieman lisääntynyt ja yli kolmannes on viikoittain humalassa. Raittiiden nuorten määrä on lisääntynyt. Huumeiden käyttö ja huumeekokeilut ovat vähentyneet, mutta päihdeteidenkäyttöön liittyvät asenteet ovat aiempaa sallivampia. Rahapelaaminen on vähentynyt.

Ammatillinen oppilaitos	Toteutuminen
<p>Harrastaa jotain vähintään kuukausittain (v. 2021; 94,6 %/ v. 2019; 88 %)</p> <p>Raittius (v. 2021; 24 % / v. 2019; 18,2 %)</p> <p>Kokeillut kannabista viimeisen 30 päivän aikana (v. 2021; 5,3 % / v. 2019; 10,4 %)</p> <p>Ylipaino (v. 2021; 29,5 % / v. 2019; 31,9 %)</p>	
<p>Harrastaa jotakin vähintään viikoittain (v. 2021; 83,8% / v. 2019; 86,7%)</p> <p>Käyttää alkoholia viikoittain (v. 2021; 22,7 % / v. 2019; 90,2 %)</p> <p>Asenteet päihteidenkäyttöä kohtaan muuttunut aiempaa sallivammaksi (tupakointi, nuuskaaminen, alkoholinkäyttö)</p>	
<p>Elämään tyytyväisyys laskenut (erittäin tyytyväinen elämäänsä/tyytyväinen elämäänsä)</p> <p>Tuntee itsensä yksinäiseksi (v. 2021; 26,7 %/ v. 2019; 6,5 %)</p> <p>Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana (v. 2021; 43,1 % / v. 2019; 24,6 %)</p> <p>Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (v. 2021; 27,4 %/ v. 2019; 10,3 %)</p> <p>Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu (v. 2021; 26 % / v. 2019; 15,6 %)</p> <p>Nukkuu arkisin alle 8 h (v. 2021; 61 % / v. 2019; 52,6%)</p>	

Hyte-kerroin

Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2023 alussa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuosituksen lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka määräytyy kunnan tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaisesti. Hyte-kerroin lasketaan valittujen indikaattoreiden perusteella. Lisäosan suuruus määräytyy toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattoreiden ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksia kuvaavien tulosindikaattoreiden perusteella. Indikaattoreita on tällä hetkellä yhteensä 20.

Prosessi-indikaattorit mittaavat nykytilannetta kuntien toteuttamassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Prosessi-indikaattorit jakautuvat seuraavasti: peruskoulut (4 indikaattoria), liikunta (5 indikaattoria) ja kuntajohto (5 indikaattoria). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksia mittaavia tulosindikaattoreita on 6 kappaletta ja ne mittaavat hyvinvoinnin ja terveyden muutosta väestössä. Hyte-kerrointa kuvataan pisteillä 0–100.

Hyte-kertoimen pistemäärä vuonna 2021 Sastamalassa oli 72/100.

Prosessi-indikaattorit

Alla olevissa taulukoissa on kuvattuna prosessi-indikaattoreista saatavat pisteet Sastamalan kaupungin osalta vuosina 2020 ja 2021. Kaikista prosessi-indikaattoreista ei ole saatavilla tietoa vuodelta 2021. Pisteytys 0–100.

Peruskoulut	2020	2021
Oppilaiden poissaolotuntien määrää seurataan	70	-
Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus tehdään kolmen vuoden välein	90	-
Koulussa pitkät liikuntavälitunnit	52	-
Koulussa noudatetaan kouluruokasuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	88	-

Kuntajohto	2020	2021
Tarkastuslautakunnan tekemässä arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen.	100	100
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista.	100	100
Kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmissa määritellään vuosittain mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista.	100	100
Kunnassa toimii tehtävään nimetty asiantuntija, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.	100	100
Kunnan palveluiden kehittämisessä hyödynnetään asiakasraateja ja -foorumeja.	0	0

Liikunta	2020	2021
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen.	70	-
Kunnassa järjestetään liikuntaryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille.	90	-
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten päätösten vaikutusten arviointiin.	52	-
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa.	88	-
Kunnassa toimii poikkihallinnollinen työryhmä, jossa käsitellään liikunnan edistämistä	100	-

Tulosindikaattorit

Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen muutosta väestössä. Tulosindikaattoreissa lasketaan erotus kahden viimeisimmän vuoden tuloksista, mikä kuvaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tapahtunutta muutosta. Mikäli jonkin indikaattori arvo on jo tavoitetilassa, kunta saa sen osalta maksimipisteet. Alla hyte-kertoimen pisteet tulosindikaattoreiden osalta vuosilta 2020–2021.

Tulosindikaattorit (0–100)	2020	2021
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. - 9- luokan oppilaista (2021)	47	39
Ylipainoisuus, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (2021)	47	68
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (2020)	44	48
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (2020)	35	59
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (2020)	42	39
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65-vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10000 vastaavan ikäiseen (2020)	45	100

OSIO 2 - Hyvinvointityö

Lasten ja nuorten hyvinvointityö 2021

Painopisteet ja tavoitteet vuosille 2021-2024	Toteutuneet toimenpiteet
<p>Vanhemmuuden tukeminen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Arjen hallinnan tukeminen 2. Vanhemmuuden tukeminen 	<p>Lapset Puheeksi -menetelmän pilotointi varhaiskasvatuksessa. Menetelmän jalkauttaminen jatkuu vuonna 2022.</p> <p>Vinkissä kokoontui vanhemmille ja perheille suunnattuja vertaistukiryhmiä; vauvakahvila ja lasten erovertaisryhmä.</p>
<p>Terveelliset ja turvalliset elintavat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Terveelliset ravitsemus- ja ruokailutottumukset 2. liikuntaa riittävästi, unen 3. määrä suositusten mukaisesti 4. Päihteidenkäytön ja riippuvuuksien ehkäisy/asenteisiin vaikuttaminen 5. Normaalipainossa pysyminen ja siihen kannustaminen 6. Hyvinvoinnin lisääminen taiteen ja kulttuurin keinoin 	<p>Pirkanmaan ravitsemussuunnitelma julkaistiin vuonna 2021.</p> <p>Kouluruokailut suunnitellaan ravitsemussuosituksen mukaisesti.</p> <p>Perusopetus on ollut mukana Ruokakasvatus-hankeessa, jota toteutetaan osana opiskeluhuollon kehittämistä.</p> <p>Pilotoitiin KouluPT-toimintamallia yläkouluille ja toiminta jatkuu vuonna 2022.</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön toimintamalli ROTI jatkoi toimintaansa nuorisotyön, sosiaalityön ja oppilashuollon yhteistyönä. Vuoden aikana toteutettiin Omin Jaloin- ja Valomerkki-keskusteluja.</p> <p>Vuonna 2021 järjestettiin lasten ja nuorten kulttuuriviikot. Sastamala lähti vuonna 2021 mukaan Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla hankkeeseen (KUPPI-hanke), jossa tarkoituksena on kannustaa lapsia, nuoria ja heidän perheitään yhdessä tekemiseen ja vapaa-ajanviettoon. Hanketta pilotoidaan kulttuuripalveluiden ja perheneuvolan yhteistyönä ja hankkeeseen liittyvä kehittämistyö jatkuu vuonna 2022.</p>
<p>Oppimis- ja elämäntaitotaidot</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mielekäs opinpolku 2. Oppimista tukeva ympäristö, 	<p>Syksyllä 2021 perheneuvolassa aloitti nuorisotiimi, joka on tarkoitettu 13–18-vuotiaille nuorille. Perusopetukseen ja 2. asteella saatiin uusi kuraattorin virka. Perusopetuksen ja 2. asteen</p>

<p>3. mielenterveyden tukeminen 4. Nuorten talous- ja yrittäjätietoisuuden vahvistaminen.</p>	<p>koulukuraattori ja koulupsykologit kouluttautuivat IPC-menetelmän käyttäjiksi. IPC-menetelmän on nuorten masennusoireiluun ja hoitoon suunniteltu menetelmä.</p> <p>Nuorisotyössä vahvistettiin perinteisten talotyön rinnalla yksilö- ja ryhmätyön ja koululla tehtävän nuorisotyön menetelmiä. Kouluilla toteutettiin koulunuoristyön hanke vuonna 2021, jonka tavoitteena oli ennaltaehkäistä koronan aiheuttamia opiskeluun liittyviä ongelmia ja turvata opiskelun eteneminen. Nuorisotyö järjesti kouluilla lukuvuoden alussa myös ryhmätyksiä yläkouluilla ja 2. asteen opiskelupaikoissa.</p> <p>Nuorille järjestettiin työleirejä ja niillä oli mahdollista suorittaa 4H:n työelämäajokortit.</p>
<p>Osallisuus ja yhdenvertaisuus</p> <p>1. Kaikilla lapsilla ja perheillä on mahdollisuus harrastukseen 2. Yksinäisyyden kokemuksen vähentäminen 3. Asukkaat mukaan palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen.</p>	<p>Käynnistettiin harrastamisen Suomen -malli, jossa tarjotaan maksuttomia liikuntakerhoja perusopetuksen oppilaille. Harrastamisen Suomen-malli jatkuu vuonna 2022.</p> <p>Yläkoululaisilla oli käytössä Nuorisopassi, joka sisälsi erilaisia harrastus- ja vapaa-aikaetuja. Lukiolaisille järjestettiin harrastuskokeiluja, mutta ne eivät tuottaneet suurta osallistujia joukkoa. Nuorisotyö järjesti ryhmätykset kaikille 7. luokan ja 2. asteen aloittaneille koulujen alkaessa.</p> <p>Nuorisovaltuuston kokoukset ovat toteutuneet suunnitellusti vuoden 2021 ja valtuusto on kokoontunut yhteensä 11 kertaa. Oppilashuollon toiminta on toiminut säännöllisesti ja lasten ja nuorten Huippukokous järjestettiin yhden kerran vuoden aikana. Oppilaskunnat pääsivät vaikuttamaan Kaalisaaressa hyppytornin suunnitteluun sekä esittämään toiveita Harrastamisen Suomen malliin kerhotoimintaan. Lukiolaiset ovat olleet mukana suunnittelemassa lukion järjestyssääntöjä ja lukion vakiintuneena käytäntönä on, että opiskelija edustaja osallistuu opettajien kokouksiin ja suunnitteluryhmiin.</p>
<p>Elinympäristön turvallisuus</p> <p>1. Liikennekäyttäytymiseen vaikuttaminen 2. Turvalliset kävely- ja pyöräilyreitit 3. Turvalliset koulumatkat, rikosten torjunta 4. Lähisuhdeväkivallan ehkäisy</p>	<p>Lukiolaisille järjestettiin Liikenneturvan ja LähiTapiolan tarjoama luento.</p> <p>Perusopetuksessa järjestetään liikennekasvatusta vuosikellon mukaisesti. Syksyisin järjestetään liikenneturvallisuusviikko syksyllä. Koululaisille järjestetty turvallisuuskävely.</p> <p>Ankkuri-toimintaa käynnistettiin 2021 ja toimintamallin vakiinnuttaminen ja kehittäminen jatkuu vuonna 2022.</p>

Palveluohjaus ja viestintä 1. Pyydä apua -nappi nettisivuilla 2. Perhepalvelu(ohjausnumero) 3. Perhepalvelut kaupungin nettisivuilla, myös digipalvelulinkkeinä vrt. nettisivu uudistus/sähköinen ajanvaraus 4. Perheen hyvinvointiuutiset -julkaisu	<p>Sotesin verkkosivuilta löytyy Pyydä apua -nappi, joka on käytössä.</p> <p>Vuoden 2021 lähetettiin perhepalveluverkoston verkostokirje toimijoille kaksi kertaa. Tämän lisäksi perhepalveluverkosto järjesti toimijoille perhepalveluverkoston verkostoiltapäivän keväällä ja syksyllä.</p>

Työikäisten hyvinvointityö 2021

Painopisteet ja tavoitteet vuosille 2021–2024	Toteutuneet toimenpiteet
<p>Elintapaohjaus</p> <p>1. Elintapaohjauksen palvelutarjottimen ja palveluketjujen valmistelu; liikunta, ravitsemus, päihitteettömyys, unettomuuden lääkkeetön hoito, syrjäytymisen ehkäisy</p>	<p>Työikäisten elintapaohjauksen palvelutarjotinta valmisteltu vuoden 2021 aikana ja tarjotin julkaistaan kaupungin uusilla nettisivuilla huhtikuussa 2022.</p>
<p>Työllisyys ja työkykyisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> . Julkisten työvoimapalveluiden uudistaminen . Työikäisten työkyvyn arviointi ja kuntoutuspalveluiden uudistaminen niin, että työkyvyn arviointi ja työkyvyn tuen palvelut tuodaan osaksi tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusta yhdenvertaisesti kaikkien saataville . Osaamisen kehittäminen työelämälähtöisesti 	<p>Sastamalalaisten työllisyyttä ja työkykyisyyttä on tuettu kehittämällä osaamista työelämälähtöisesti. Sastamalan opisto järjesti jatkuvan oppimisen koulutuksia työllisyyspalveluiden asiakkaiden kanssa järjestämällä työllisyyttä tukevaa koulutusta. Koulutukset toteutettiin yhteistyössä kaupungin työllisyyspalveluiden ja SASKYn kanssa.</p> <p>Työikäisten työkyvyn arvioinnissa on käytetty työttömien terveystarkastuksia ja niitä tehtiin vuonna 2021 yhteensä 105 kappaletta. Koronarokotukset ovat hidastaneet jonkin verran työttömien terveystarkastusten toteuttamista, mutta jonoa kurotaan kiinni alkuvuodesta 2022.</p> <p>Neuvola on osallistunut työttömien terveydenedistämisen luentoja, mutta luennot ovat olleet tauolla keväällä 2021 pandemian vuoksi.</p> <p>Oppivelvollisuuslain uudistuksen myötä Sastamalan kaupunki on perustanut määräaikaisen oppivelvollisuuskoordinaattorin tehtävän, joka tukee toisen asteen oppilaitoksia keskeyttämishuhan alla olevien nuorten tilanteen selvittelyssä sekä kehittää paikallisia toimintamalleja vastaamaan oppivelvollisuus uudistusta.</p>
<p>Osallisuus ja elämänhallinta</p> <p>1. Asiakkaiden kuuleminen ja heidän näkemystensä esiin tuominen asiakasraatien avulla sosiaalityön palveluiden järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvien kysymysten osalta sekä asiakkaiden osallisuuden kokemuksen vahvistaminen</p> <p>2. Kansalaistaitojen/elämänhallintataitojen parantaminen</p>	<p>Nuoriso- ja liikuntapalvelu järjestää liikuntaneuvolaa, jonka toiminta on vakiintunutta. Työikäisten on mahdollista saada liikuntaneuvolassa tukea liikunnalliseen elämäntapaan sekä siellä tarjotaan maksutonta elintapaohjausta.</p> <p>Liikuntapalveluilla on käytössä liikuntapassi.</p> <p>Asiakasraatitoiminnan valmistelu aloitettiin marraskuussa 2021 mm. informoimallayhteistyötahoja. Asiakasraatia ei ollut mahdollista käynnistää vuonna 2021 vähäisen ilmoittautujamäärän johdosta. Vuoden 2022 aikana on tarkoitus tehostaa asiakasraadin mainontaa ja käynnistää asiakasraati vähintään seitsemällä jäsenellä.</p>

3. Harrastus- ja vapaa-ajan toimintoihin aktivoituminen
4. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus / palvelujen tarve kuntaan muuttaville

Ennaltaehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö

1. Mielenterveyden edistäminen mielenterveystaitoja vahvistamalla
2. Päihdehaittojen vähentäminen

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden hyvinvoinnin edistämisen työ on edennyt PirSOTE-hanketyön kautta. Avoterveydenhuollon vastaanottopalvelua on kehitetty vastaamaan kuntalaisten tarpeisiin mielenterveyden haasteissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Konsultointikäytäntöjä on lisätty, jotta mielenterveys- ja päihdehoidon ammattilainen olisi konsultoitavissa mahdollisimman helposti.

Vuoden 2021 aikana tehtiin mielenterveys- ja päihdeosaamisen kartoitus mielenterveys- ja päihdepalveluiden yhteistyötahoille ja kartoituksen yhteydessä selvitettiin myös osaamisen tasoa. Kartoituksen perusteella osaamisen lisäämiseen on tarvetta sekä myös halukkuutta.

Ikääntyneiden hyvinvointityö 2021

Painopisteet ja tavoitteet vuosille 2021–2024	Toteutuneet toimenpiteet
<p>Toimintakyisyys</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ikääntyneiden elintapaohjauksen palveluketjun valmistelu 2. Oikeanlaisen ravitsemuksen esiintuominen toimintakyvyn ylläpitämisessä 3. Liikunnan/liikuntamahdollisuuksien edistäminen 	<p>Liikunta- ja nuorisopalvelut järjestivät olosuhteiden sallimissa rajoissa monipuolista ohjattua toimintaa laajasti koko kaupungin alueella ikäihmisille. Soveltuva liikunta on tärkeä osa kaupungin terveysliikuntaohjelmaa ja tavoitteena on ollut järjestää liikuntarajoitteisille, ikääntyville, ikäihmisille ja vammaisille monipuolista ja toimintakykyä ylläpitävää liikuntatoimintaa. Tarjolla on ollut mm. kuntasalitoimintaa, vesiliikuntaa, sauvakävelyä, ohjattuja liikuntaryhmiä, kuntokampanjoita sekä liikuntaneuvontaan.</p> <p>Ikäihmisten omaehtoista liikuntaa tuettiin vertaisohjaajien ja ryhmävastaavien toimesta. Omatoimisia ryhmiä olivat mm. kuntosali- ja liikuntasaliryhmät, kuntolentopallo- ja kuntosählyryhmät sekä seniorien sauvakävelyryhmät. Kuntosalit ja liikuntasalivuorot ovat eläkeläisille maksuttomia, ja kannustavat osaltaan liikkumaan. Liikuntapalveluissa on ylläpidetty Vertaisveturi-toimintamallia. Liikuntapalveluissa on käytössä seniorikorttia sekä kunto- ja liikuntasalivuorot ovat eläkeläisille maksuttomia.</p> <p>Liikuntapalvelut järjestivät liikuntaneuvola-toimintaa, joka on avointa kaikenikäisille.</p> <p>Ikääntyneiden avopalveluissa monet ikäihmisten hyvinvointia edistävät toiminnot ovat olleet tauolla koronapandemiasta johtuvien rajoitusten vuoksi. Koronarajoitusten vaikutukset ikääntyneiden avopalveluissa ovat näkyneet erityisesti kaikille avoimeen matalan kynnyksen toimintaan, ja näin olleen Ikäpisteet ja Juttutuvat ovat olleet tauolla lähes koko vuoden ajan. Hopun palvelukeskuksessa sijaitseva ikääntyneille suunnattu kuntosali on suljettuna suurimman osan vuodesta. Myös ikäihmisten päivätoiminnassa koronatoimet näkyivät siten, että osa asiakkaista jättäytyi pois välttäänsä kontakteja. Päivätoiminnan osalta kuitenkin oli nähtävissä, että loppuvuodesta 2021 asiakasmäärät alkoivat palautua koronapandemiaa edeltävälle tasolle.</p>
<p>Osallisuus</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Osallisuuden vahvistaminen 2. Sähköisten palveluiden hyödyntäminen 	<p>Syksyllä 2021 valittiin uusi vanhusneuvosto. Vanhusneuvosto kokoontui vuonna 2021 aikana yhteensä neljä kertaa. Muut ikäihmisten vaikuttajaryhmät (Liikuntaraadit sekä Voimaa vanhuuteen - yhteistyöryhmä) eivät voineet koronan vuoksi kokoontua. Sotesin omien asumisyksiköiden osalta</p>

<p>3. Kulttuuriosallisuuden lisääminen</p>	<p>asukaskokoukset ovat vakiintuneet osaksi yksiköiden arkipäivää. Asukaskokouksissa asiakkailta on mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja antaa palautetta.</p>
<p>Liikkumista tukeva ympäristö</p> <ol style="list-style-type: none">1. Julkinen liikenne/palveluliikenne mahdollistaa palveluiden, harrastusten ja osallisuuden saavuttamisen2. Iäkkäät asukkaat ovat mukana asumisympäristöjen kehittämisessä ja asuminen ja elinympäristö tukevat itsenäistä selviytymistä	<p>Asiakasohjaat jakavat tietoa palveluliikenteestä kotikäynneillään aktiivisesti osana yksilöllistä palvelutarpeen arviointia.</p>

Hyvinvointikertomuksen koonnut hyvinvointikoordinaattori Jenni Sorsa.